SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 93/04-21

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 30. júna 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha prerokoval prijatú sťažnosť E. S., bytom Z. M., zastúpenej advokátom JUDr. J. G., Z. M., vo veci porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Nitra v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 26/02 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo E. S. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Nitra v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 26/02 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Nitra v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 26/02 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prieťahov.

3. E. S. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Nitra p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Nitra j e p o v i n n ý uhradiť E. S. trovy konania vo výške 9 332 Sk (slovom deväťtisíctristotridsaťdva slovenských korún) do jedného mesiaca od doručenia tohto nálezu na účet advokáta JUDr. J. G., Z. M.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 22. marca 2004 doručená sťažnosť E. S.(ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 26/02.

Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 93/04–9 z 1. apríla 2004 prijal sťažnosť sťažovateľky podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie.

Predsedníčka okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti okrem iného uviedla:

„Z obsahu spisu sp. zn. 8 C 26/02 je zrejmé, že súd nie je nečinný, i keď zatiaľ v merite veci nezačal konať. Príčinou tohto stavu sú najmä procesné vady návrhu. Napriek

tomu, že návrh podával advokát, označil ako odporcu v 1. rade Calex Zlaté Moravce, a. s., v konkurze, ktorý subjekt nie je pasívne vecne legitimovaný a ako odporcu v 2. rade Slovenskú poisťovňu, a. s. Bratislava, pričom v odôvodnení návrhu je ako odporca uvedená Sociálna poisťovňa, a. s. (inak neexistujúci subjekt). Taktiež nebol dostatočne špecifikovaný petit návrhu, najmä nárok na valorizáciu a nárok na vyplácanie renty do budúcnosti, ktoré nároky nevyčíslil. Pritom s poukazom ma § 5 ods. 2 OSP súd nemá povinnosť poučovať účastníka o jeho procesných právach a povinnostiach, ak je zastúpený advokátom. Podľa obsahu podania a uplatnených nárokov (nárok na náhradu škody za stratu na zárobku v dôsledku choroby z povolania, nárok na valorizáciu a nárok na vyplácanie renty do budúcnosti) ide o spor, ktorý patrí po stránke skutkovej i právnej medzi zložité spory, avšak v danej veci sa súd zaoberá ešte iba procesnými otázkami. Postup súdu a jednotlivé procesné úkony vo veci, smerujúce k objasneniu si správnosti označenia účastníkov konania, ich vecnej legitimácie a skúmajúce existenciu podmienok konania, ktoré úkony sú pre ďalší postup nevyhnutné, sú uvedené v prehľade, ktorý tvorí prílohu vyjadrenia. Pri posúdení otázky, či v konaní súdu došlo k zbytočným prieťahom významného charakteru, žiadam, aby boli zohľadnené tieto skutočnosti:

- *vo veci bol podaný nedostatočný návrh s viacerými procesnými vadami*
- *právny zástupca navrhovateľky doposiaľ vo vzťahu k súdu urobil iba jeden procesný úkon a to návrh na zámenu odporcu v 2. rade, ostatné nedostatky z vlastnej iniciatívy zatiaľ neodstránil.*
- *pokiaľ ide o časové intervaly medzi jednotlivými úkonmi možno konštatovať, že zodpovedajú pracovnej zaťaženosti sudcu. Sudcovia venujú zvýšenú pozornosť predovšetkým veciam starým, pričom predmetná vec z hľadiska dĺžky konania nepatrí medzi neprimerane dlhé.*

Záverom si dovoľujem poukázať na čl. 48 ods. 2 Ústavy a komentár k tomuto článku, s tým, že doposiaľ nebol na prejednanie veci pred Ústavným súdom splnený základný predpoklad, pretože navrhovateľka nevyužila všetky prostriedky , ktoré jej zákon na ochranu práv poskytuje a na prieťahy v konaní sa postupom podľa zák. č. 80/1992 Zb. o štátnej správe súdov nesťažovala. (III. ÚS 17/02). Nález z 30. mája

2002. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 2002 – I. polrok, s. 181).

Prehľad procesných úkonov vo veci sp. zn. 8 C 26/02

18. 3. 2002 – podaná žaloba

20. 5. 2002 – vyžiadaný výpis z Obchodného registra

3. 10. 2002 – vyžiadaný spisový materiál sp. zn. Sa 119/N

7. 10. 2002 – pripojený žiadaný spis

19. 12. 2002 – úradný záznam, pokyn na vylúčenie spisu

29. 1. 2003 – dopyt na práv. zástupcu navrhovateľky – nezrealizovaný

10. 2. 2003 – návrh na zámenu odporcu v 2. rade

23. 5. 2003 – úradný záznam

15. 10. 2003 – vyžiadaný aktuálny výpis z OR na odporcu v 1. rade a 2. rade

11. 5. 2004 – rozhodnuté o návrhu na zámenu účastníkov.“

Obdobné procesné úkony ústavný súd zistil z vyžiadaného spisu okresného súdu vo veci sp. zn. 8 C 26/02.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj s obsahom súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 8 26/02 dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov...“. Domáhala sa tiež vyslovenia porušenia svojho práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej

ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov“ (I. ÚS 24/03, II. ÚS 66/03, IV. ÚS 15/03), pričom tento účel možno zásadne dosiahnuť právoplatným rozhodnutím.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 8 C 26/02 došlo k zbytočným prieťahom v konaní a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 813/00, I. ÚS 20/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3).

Pri vyhodnotení doterajšieho konania vo veci vedenej pod sp. zn. 8 C 26/02 podľa troch označených základných kritérií ústavný súd dospel k týmto záverom:

1. Predmetom konania na okresnom súde je nárok na náhradu škody za stratu na zárobku v dôsledku choroby z povolania. Ústavný súd po oboznámení sa s vyžiadaným spisom konštatuje, že v danom prípade ide o bežnú súčasť sporovej agendy všeobecných súdov, podklad pre rozhodnutie tvorí súdnou praxou ustálená a používaná právna úprava obsiahnutá najmä v Zákonníku práce. Výklad a používanie tejto právnej úpravy sú stabilizované v pomerne rozsiahlej judikatúre všeobecných súdov, kde je upravená aj metodika postupu všeobecných súdov v týchto sporoch. Do dňa predloženia spisu ústavnému súdu okresný súd vo veci nevykonal ani jedno relevantné pojednávanie, ani žiadny dôkazný prostriedok, zaoberal sa len procesnými otázkami, teda k hodnoteniu skutkovej a právnej zložitosti veci vôbec nepristúpil. Prípadná skutková a právna zložitosť nemohla mať teda vplyv na celkovú dĺžku tohto konania.

2. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd nezistil skutočnosti, ktoré by nasvedčovali spôsobeniu zbytočných prieťahov zo strany sťažovateľky. Naopak, jej právny zástupca podal okresnému súdu 18. marca 2003 podanie označené ako „Žiadosť o vytýčenie pojednávania“, ktoré ústavný súd kvalifikoval tak, že sťažovateľka sa pred tým, než podala sťažnosť ústavnému súdu, domáhala nápravy podaním na okresnom súde.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, je postup okresného súdu.

Ústavný súd pripomína, že základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je príkazom pre všetky štátne orgány na také konanie, ktoré vytvára právnu istotu pre subjekty práva. Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zákonodarca zabezpečuje prostredníctvom procesnoprávnych inštitútov, ktoré sú štátne orgány vrátane všeobecných súdov povinné efektívne a vecne správne využívať. Občiansky súdny poriadok (ďalej aj „OSP“) obsahuje viaceré účinné prostriedky zabezpečujúce plynulosť a optimálnu dĺžku súdneho konania, ktorej výsledkom je právoplatné rozhodnutie a stav právnej istoty.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 OSP, ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov.

Konanie okresného súdu je od 18. marca 2002, keď bola podaná žaloba, poznačené zbytočnými prieťahmi v dôsledku jeho nečinnosti. Od podania žaloby vo veci vykonal iba jeden úkon (okrem vyžiadania výpisu z Obchodného registra a pripojenia spisu z okresného súdu), a to až 11. mája 2004, keď rozhodol o návrhu sťažovateľky zo 6. februára 2003 o „zmenu účastníka".

Ústavný súd nemohol prihliadnuť na tvrdenie predsedníčky okresného súdu, že vo veci bol podaný „nedostatočný návrh s viacerými procesnými vadami", čo pri hodnotení otázky, či došlo k zbytočným prieťahom, nemohlo mať vplyv, pretože okresný súd sa nedostatkami návrhu vôbec nezaoberal a o podanom návrhu na zámenu účastníka rozhodol až po uplynutí 15 mesiacov.

Rovnako ústavný súd neprihliadol na tvrdenie predsedníčky okresného súdu o pracovnej zaťaženosti sudcu.

V súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za zbytočné prieťahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). Námietka pretrvávajúceho vysokého nápadu vecí a v tejto súvislosti neprimeraného zaťaženia sudcov pri vybavovaní agendy nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil. Tieto okolnosti ústavný súd nezohľadňuje v súvislosti s pozitívnym záväzkom štátu zabezpečiť právo občana na súdne konanie bez zbytočných prieťahov, preto obranu okresného súdu spočívajúcu v pracovnej zaťaženosti sudcu v tomto smere neakceptoval.

Ústavný súd konštatoval, že prebiehajúce konanie je stále na súde prvého stupňa bez rozhodnutia vo veci samej. Táto zdĺhavosť konania okresného súdu nemôže byť aj vzhľadom na jeho postup, ktorý nie je v súlade s citovanými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku podľa ústavného súdu ničím ospravedlniteľná.

Námietku okresného súdu, že sťažovateľka nevyužila právny prostriedok nápravy podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov a nepodala sťažnosť na nečinnosť okresného súdu, ústavný súd nemohol akceptovať v dôsledku podania písomnej žiadosti okresnému súdu prostredníctvom jej právneho zástupcu z 18. marca 2003 o určenie termínu pojednávania z dôvodu ročnej nečinnosti okresného súdu.

Ústavný súd na základe uvedených dôvodov a vychádzajúc zo svojej judikatúry preto uzavrel, že v predmetnom konaní došlo k zbytočným prieťahom v dôsledku nečinnosti okresného súdu, ktoré odôvodňujú jeho výrok o porušení označených základných práv sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

V zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Keďže k porušeniu základného práva sťažovateľky došlo nekonaním okresného súdu, ústavný súd mu prikázal vo veci konať bez zbytočných prieťahov.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľky, zaoberal sa jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že

primerané finančné zadosťučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala aj priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 300 000 Sk. Odôvodnila to tým, že nekonaním okresného súdu pretrváva u nej stav právnej neistoty a vzniká jej aj značná škoda.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy (napr. I. ÚS 15/02, IV. ÚS 84/02) a je nevyhnutné na dovŕšenie ochrany základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal najmä z konkrétnych okolnosti prípadu, ako aj skutočnosti, že konanie vo veci je stále na začiatku bez vykonania dokazovania a bez rozhodnutia vo veci samej. Z týchto dôvodov ústavný súd považoval priznanie sumy 20 000 (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde, ktoré je okresný súd povinný uhradiť v súlade s výrokom tohto nálezu, za dostatočnú náhradu nemajetkovej ujmy.

O úhrade trov konania ústavný súd rozhodol v zmysle § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, že sťažovateľke priznal sumu 9 332 Sk z dôvodu trov jej právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Ústavný súd priznal podľa § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb právnemu zástupcovi úhradu za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie sťažnosti), pričom náhradu za jeden úkon právnej služby priznal vo výške 4 530 Sk (základom pre výpočet výšky náhrady za úkon právnej služby bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2003 vo výške 13 602 Sk). Ďalej ústavný súd priznal právnemu zástupcovi sťažovateľky aj dvakrát náhradu režijného paušálu za každý úkon po 136 Sk v zmysle § 19 citovanej vyhlášky.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. júna 2004